

Тема: Значення слова. Перекладацькі трансформації

План:

1. Значення слова та його види.
2. Поняття перекладацької трансформації.
3. Лексичні трансформації.
4. Граматичні трансформації.
5. Комплексні трансформації.
6. Класифікація перекладацьких трансформацій Л.С. Бархударова (самостійне вивчення Л.С.Бархударов. Язык и перевод. - с. 191-232)
7. Переклад фразеологічних одиниць.

Література:

1. Терехова С.І. Вступ до перекладознавства. - К., 2002 - с. 58-62.
2. Комисаров В.Н. Теория перевода. - М.: Высшая школа, 1990. - с. 158-187.
3. Рецкер Я.Й. Теория перевода и переводческая практика. - М.: Международные отношения, 1974 - с.38-131.
4. Крупнов В.Н. Курс перевода. - М.: Международные отношения, 1979. - с. 11-25.
5. Бархударов Л.С. Язык и перевод. - М.: Международные отношения, 1975. - с. 191-232.
6. Латышев Л.К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания. - М.: Просвещение, 1988. - с. 92-123.

1.Значення слова та його

ВИДИ.

Предметно-логічне значення (матеріальне, основне або пряме) – це вираження словом загального поняття про предмет або явище через одну з ознак.

Називне значення слова – називає окремий предмет, особу або географічне поняття.

Емоційне значення слова висловлює емоції і відчуття, які викликаються предметами, фактами і явищами реальної дійсності, що визначаються даним словом.

Предметно-логічне значення слова може бути основним і похідним. Похідні значення утворюються у процесі історичного розвитку слова.

англ. "table" - укр. "стіл" основне значення співпадає.
укр. "стіл" в значенні "годування", "пансіон" – англ. board (room and board).

англ. "table" – "таблиця" – відсутнє в українській мові.

нім. Tisch -Tafel – лише основні значення співпадають.

нім. Film – фільм, плівка – в укр. – лише "фільм".

Предметно-логічне значення може бути вільним і зв'язаним.

Вільне значення слова існує незалежно від його сполучення з іншими словами.

Зв'язне значення проявляється у певних словосполученнях.

Наприклад, "pins and needles" – голки та булавки – це вільне значення слів;

зв'язне значення цих слів – коли колить у кінцівках після заніміння.

Значення слова не слід плутати з його використанням.

a young man – молода людина

a young child – мала дитина

young crime – недосвідчений
злочинець

the night was young – був початок
ночі, ніч лише настала

У пошуках потрібного слова перекладач, як правило, звертається до синонімічного ряду в українській мові.

She was very brave about it.

словник В.К. Мюлера: "хоробрий, сміливий, чудовий, пригарний".

"Вона дуже мужньо перенесла це".

Емоційне значення.

завжди присутнє – *mother, to love, вітчизна, веселий* та інші.

радість, війна, веселий, мати, вітчизна
-"об'єктивні емоційні значення".

Емоційно-забарвленими суфіксами – *ручка, ручище, doggie, booklet.*

very good fellow – jolly good fellow, very nice – awfully nice.

Емоційне значення може бути і суб'єктивним.

контекстуальне значення

In an atomic war women and children will be the first hostages.

Жінки та діти будуть першими жертвами у атомній війні.

Переносне значення є своєрідним різновидом контекстуального значення. Особливість його полягає у тому, що предметно-логічне і контекстуальне значення виступають одночасно, ніби співіснують у свідомості того, хто говорить.

"Він такий заяц".

конкретне або абстрактне

"Tell me the truth"

"To understand, to know reality, it is necessary to have a theory of knowledge corresponding to truth".

З контексту також може бути зрозумілим чи вживається слово у вільному або зв'язному значення.

He went a pace or two forward. – Він зробив два кроки уперед.

He kept pace with the times. – Він не відставав від часу.

2. Поняття перекладацької трансформації.

Перекладацькі трансформації розглядаються як способи перекладу, які може використати перекладач при перекладі різних оригіналів у тих випадках, коли словниковий відповідник **відсутній або не може бути використаний** за умовами контексту.

3. Лексичні трансформації.

Транскрипція і транслітерація – це способи перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її форми за допомогою букв МП. При транскрипції відтворюється звукова форма іншомовного слова, а при транслітерації його графічна форма (буквений склад).

absurdist – абсурдист, skateboarding – скейтбординг.

Dorset [do:sit] – Дорсет, Campbell [kembel] – Кемпбелл

Bonnors Ferry –Боннерс Феррі,

boss – босс (рос.)

Charles I – Карл Ш, William III – Вільгельм Ш,

Edinburgh – Единбург.

Калькування – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем або слів (у випадку сталих словосполучень) їх лексичними відповідностями в МП.

superpower – супердержава,
green revolution – зелена революція,
mass culture – масова культура,
Cape of Good Hope – Мис Доброї Надії,
St. Laurence River – річка Святого Лаврентія.

first-strike weapon – зброя першого удару,
land-based missile – ракета наземного базування, *Rapid Deployment Force* – сили швидкого розгортання.
mini skirt – міні спідниця,
petrodollar – нафто долар.

Сучасні тенденції у перекладі географічних назв полягають у зміні українських прийменників на англійські:

Стредфорд-на-Ейвоні = на нових картах *Стредфорд-он-Ейвон*.

У назвах газет та журналів використовується транскрипція "*Лейбор Афферс*".

У назвах наукових журналів також, але с поясненнями "*Iron Age*" – "*Айрон Ейдж*" (журнал гірської металургії).

Назви державних установ, суспільних організацій, партій –перекладаються – *Chancellor of the Exchequer* – *Канцлер казначейства* – *міністр фінансів*.

Назви фірм – транскрибуються і іноді перекладається ключове слово – *Банк Ферст Нешнел*.

Лексико-семантичні заміни – це спосіб перекладу лексичних одиниць оригіналу шляхом використання у перекладі одиниць МП, значення яких не співпадає із значенням одиниць оригіналу, але може бути виведено з них за допомогою певного типу логічних перетворень. Основними видами таких замін є конкретизація, генералізація і модуляція (смісловий розвиток) значення одиниць оригіналу.

Конкретизацією називається заміна слова або словосполучення МО з більш широким предметно-логічним значенням, словом чи словосполученням МП з більш вузьким значенням.

meal (БАРС - прийом їжі, їжа) - *Have you had your meal?*
Ви вже поснідали? (пообідали, повечеряли?)

student - студент, учень, вчений, той, хто вчиться;

thing - річ, предмет, справа, факт, випадок, істота і т.д.

My mother had left her chair in her agitation, and gone behind it in the corner.

"Матуся залишила своє крісло і пішла за нього у куток".

"Схвильована матуся схопилася зі свого крісла і забилася у куток" - еквівалентно

Генералізація – це заміна одиниці МО, яка має більш вузьке значення, одиницею МП з більш широким значенням, тобто це перетворення зворотне конкретизації.

He visits me practically every week-end.

Він їздить до мене майже кожного тижня.

No Hanging Bill.

Законопроект про заборону покарання на смерть.

"a young man of 6 feet 2 inches" - "молода людина висока на зріст".

"foot", "hand" – "нога", "рука".

wrist watch – наручний годинник

Модуляцією або смисловим розвитком є заміна слова або словосполучення МО одиницею МП, значення якої логічно виводиться із значення одиниці оригіналу. Найчастіше значення відповідних слів в оригіналі і перекладі пов'язані при цьому відносинами причини-наслідку.

I don't blame them. – Я їх розумію.

(Причина замінена наслідком: я їх не звинувачую тому, що я їх розумію).

He always made you say everything twice. – Він завжди перепитував.

(Ви були змушені повторювати те, що сказано, тому, що він все перепитував).

I gave the horse his head. – Я відпустив повіддя.

At last he found his voice. – Здатність говорити нарешті повернулася до нього.

4. Граматичні трансформації.

Синтаксичне ототожнення (дослівний переклад) – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється на аналогічну структуру МП.

I always remember his words.

Я завжди пам'ятаю його слова.

Членування речення – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється у дві або більше предикативних структури у МП.

The annual surveys of the Labour Government were not discussed with the workers at any stage, but only with the employers.

Кожного року звіти лейбористського уряду не обговорювались серед робітників на жодному етапі.

Вони обговорювались лише з підприємцями.

Об'єднання речень – це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура в оригіналі перетворюється шляхом об'єднання двох простих речень в одне складне.

That was a long time ago. It seemed like fifty years ago. – Це було давно – здавалося, що пройшло років з п'ятдесят.

Граматичні заміни – це спосіб перекладу, коли граматична одиниця в оригіналі перетворюється в одиницю МП з іншим граматичним значенням. Замінюватися може граматична одиниця будь-якого рівня: словоформа, частина мовлення, член речення, речення певного типу.

money - гроші

ink – чорнила

We are searching for talent everywhere.

Ми всюди шукали таланти.

They left the room with their heads held high.

Вони вийшли з кімнати з високо піднятою головою.

He is a poor swimmer. – Він погано плаває.

I am very rapid packer. – Я дуже швидко складаю речі.

It is our hope that an agreement will be reached by Friday.

Ми сподіваємося, що до п'ятниці буде досягнуто згоди.

Australian prosperity was followed by a slump.
За економічним процвітанням Австралії слідувала криза.

British Government – уряд Великої Британії
The American decision - рішення США.

The stoppage which is in support of higher pay and shorter working hours, began on Monday.
Страйк у підтримку вимог про підвищення заробітної платні і скорочення робочого дня розпочався у понеділок.

5. Комплексні трансформації.

Антонімічний переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій відбувається заміна стверджувальної форми в оригіналі на заперечну форму у перекладі, і навпаки, та супроводжується зміною лексичної одиниці МО на одиницю МП з протилежним значенням:

Nothing changed in my home town.

Усе залишилося як було у моєму рідному місті.

В англо-українських перекладах ця трансформація використовується особливо часто, коли в оригіналі заперечна форма вживається із словом, яке має заперечний префікс (подвійне заперечення):

She is not unworthy of your attention.

7. Переклад фразеологічних одиниць.

1) Значення фразеологічних зрощень не впливає з суми значень їх компонентів, часто воно не має нічого спільного із значенням слів, які входять до них: to show the white feather — бути боягузом.

Для перекладу зрощень необхідно знати значення даної ідіоми і правильно передавати смисл їх не можна перекладати дослівно

2. Прислів'я та приказки поділяються на три групи.

До першої групи належать такі, що повністю співпадають з українськими, по смислу і по формі:

All that glitters is not gold.

Не все те золото, що блищить.

As a man sows, so he shall reap.

Що посієш, те й пожнеш.

Такі прислів'я мають спільне грецьке, латинське або французьке походження.

До другої групи відносяться прислів'я і приказки, які співпадають за смислом, але не співпадають за образом, який лежить в їхній основі:

Too many Cooks spoil the broth.

У семі няньок дитиня без ока.

To buy a pig in a poke.

Купувати kota у мішку.

До третьої групи належать прислів'я та приказки, які не мають відповідників в українській мові. Вони перекладаються або описово, або перекладач створює власну приказку:

Little pitches have long ears.

*Діти люблять слухати розмови дорослих
(переклад за змістом).*

*"Ерема, Ерема, сидел бы ты дома, точил бы
свои веретена."*

*"Jerome, Jerome, do not roam, but mind spindles
at home."*

Прислів'я, які мають чітко визначений національний характер, не можуть використовуватися у перекладі, не дивлячись на те, що вони повністю співпадають за змістом

*To carry coals to Newcastle.
їхати в Тулу со своїм самоваром.
Ніхто не возить вугілля у Ньюкасл.
Не треба займатися марною справою.*

3. Фразеологічні сполучення, які допускають заміну одного з елементів не є важкими для перекладу. При перекладі треба завжди слідувати нормі мови.

to play a part - відігравати роль

to take part - брати участь

to take easy - ставитися спокійно

Sir - сер, Mister - містер.

Виключенням є дипломатичні, ділові папери та газетні повідомлення - "пан", "пані".

Назви вимірів і ваги повинні зберігатися у перекладі.

a round sterling – фунт стерлінгів

mile – миля

pint – пінта

Слова, які позначають іноземні реалії, такі як особливості державного устрою, побуту та інші відносяться до "безеквівалентної лексики".

parliament – парламент

speaker – спікер

sheriff – шериф

У деяких випадках вини передаються перекладом

House of Commons – палата громад.